

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. І.ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ ТА ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ»

галузь знань: 28 «Публічне управління та адміністрування»
спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітній ступінь: бакалавр

форма навчання: денна

ЛЬВІВ – 2023

Методичні рекомендації щодо виконання лабораторних робіт з навчальної дисципліни «Електронне врядування та електронна демократія» - цикл нормативних навчальних дисциплін для здобувачів вищої освіти галузі знань: 28 Публічне управління та адміністрування, спеціальності: 281 Публічне управління та адміністрування, ОПП «Публічне адміністрування та управління бізнесом», освітнього ступеня «бакалавр», заочної форми навчання.

«28» серпня 2023р., 23 с.

Розробники:

Комарницька Ганна Омелянівна, доктор економічних наук, доцент, завідувачка кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом.

Патеруха Наталія Григорівна, провідний спеціаліст департаменту комунікацій та внутрішньої політики Львівської обласної військової адміністрації, асистент кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом.

Розглянуто та ухвалено на засіданні кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом

Протокол №1 від «28» серпня 2023 р.

Завідувачка кафедри _____ Ганна КОМАРНИЦЬКА

Розглянуто та ухвалено Вченою радою факультету управління фінансами та бізнесу

Протокол №1 від «31» серпня 2023р.

©Комарницька Г.О., 2023рік

©Патеруха Н.Г., 2023рік

©ЛНУ імені Івана Франка, 2023рік

**ЗМІСТ МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ВИКОНАННЯ
ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ**

**РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ
РОБІТ**

**РОЗДІЛ 2. КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ
РОБІТ**

РОЗДІЛ 3. ЗМІСТ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ

РОЗДІЛ 4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ

Мета викладання навчальної дисципліни «Електронне врядування та електронна демократія» - сформувати у здобувачів вищої освіти сучасну систему знань про сутність та теоретичні засади електронного врядування, виробити вміння застосовувати технології e-government у практиці публічного адміністрування, у тому числі при наданні державно-управлінських послуг.

Основне завдання навчальної дисципліни «Електронне врядування та електронна демократія» полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти комплексу знань, умінь та навичок, необхідних для ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у державному управлінні та розвитку електронної демократії. Це завдання реалізується через:

1. Надання здобувачам вищої освіти теоретичних знань про концепції, принципи, моделі та етапи розвитку е-врядування та е-демократії, а також про інструменти, технології та механізми їх реалізації.

2. Формування практичних умінь та навичок використання ІКТ для підвищення ефективності, прозорості та відкритості публічного управління, надання електронних послуг, залучення громадян до прийняття рішень та демократичних процесів.

3. Розвиток аналітичних та дослідницьких здібностей здобувачів вищої освіти для оцінки стану, проблем та перспектив впровадження е-врядування та е-демократії, вивчення кращих практик та інновацій у цій сфері.

4. Сприяння формуванню у здобувачів вищої освіти професійних компетентностей, необхідних для роботи в органах державної влади та місцевого самоврядування, впровадження проектів е-врядування, управління змінами та навчання персоналу.

5. Виховання у здобувачів вищої освіти розуміння важливості використання ІКТ для підвищення якості публічного управління, розвитку демократії та громадянського суспільства, забезпечення прав і свобод громадян в інформаційному суспільстві.

Таким чином, основне завдання цієї дисципліни - підготувати фахівців, здатних ефективно використовувати ІКТ для модернізації публічного управління, розвитку електронної демократії та побудови інформаційного суспільства в Україні з урахуванням кращого міжнародного досвіду та національних особливостей.

Курс має на меті сформувати і розвинути такі компетентності здобувачів:

а) знати:

- категорійно-понятійний апарат проблематики інформаційного суспільства та електронного врядування;
- загальні принципи, методи та моделі електронного врядування;
- нормативно-правові засади забезпечення розвитку інформаційного суспільства та електронного врядування;
- сутність, значення та основні етапи формування електронного уряду в Україні;
- основні принципи, напрями і механізми трансформації системи публічного управління в Україні у відповідності з вимогами інформаційного суспільства;
- організаційну систему управління впровадженням електронного врядування в Україні;
- кращий зарубіжний та вітчизняний досвід у цій сфері;

б) уміти:

- оцінювати та аналізувати стан електронного врядування;
- застосовувати набуті навички в практичній діяльності щодо інформаційної політики;
- оцінювати стан ведення органами державної влади та місцевого самоврядування своїх електронних інформаційних ресурсів;
- здійснювати комплексний аналіз рівня готовності органів державної влади та місцевого самоврядування до впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних

технологій;

- користуватися системою електронного документообігу;
- ініціювати, розробляти та впроваджувати інновації на різних рівнях публічного управління та адміністрування.

Лабораторна робота – це форма навчального заняття, при якому студент під керівництвом викладача особисто проводить натурні або імітаційні експерименти з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни. При цьому він набуває навичок у роботі з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у конкретній галузі.

Лабораторні роботи завжди виконуються після вивчення певного розділу (чи розділів) теоретичного курсу, оскільки вони є практичним підтвердженням теоретичних положень і висновків. Лабораторні роботи відіграють важливу роль у підготовці фахівців через самостійну виконавчу діяльність. Виконуючи лабораторну роботу, студенти повинні проявляти ініціативу в подоланні труднощів. Звертатися до викладача лише тоді, коли вичерпано всі можливості вирішення питань по виконанню окремого етапу лабораторної роботи.

Дидактичні цілі проведення лабораторних робіт:

- опанування методами експериментальних досліджень (обробка результатів дослідів);
- формування відчуття спеціалізованої техніки та оволодіння специфікою практичної роботи;
- узагальнення, систематизація та поглиблення теоретичного матеріалу завдяки його практичному застосуванню;
- формування умінь застосовувати отримані знання в практичній діяльності, формування компетенцій;
- розвиток аналітичних та проектувальних вмінь;
- вироблення самостійності, відповідальності і творчої ініціативи.

Отримані на понятійно-аналітичному рівні уміння та навички є суттєвим компонентом компетенції фахівця. Тематика лабораторних робіт визначається робочою програмою дисципліни. Лабораторне завдання (робота) може носити репродуктивний, частково пошуковий і пошуковий характер. Роботи, що носять репродуктивний характер, відрізняються тим, що при їх проведенні студенти користуються детальними інструкціями, в яких вказані: мета роботи, пояснення (теорія, основні характеристики), порядок виконання роботи, таблиці, висновки (без формулювань), контрольні питання, література.

Роботи, що носять частково-пошуковий характер, відрізняються тим, що при їх проведенні студенти не користуються детальними інструкціями, їм не заданий порядок виконання необхідних дій. В такому випадку студентам потрібно самим вибрати спосіб виконання лабораторної роботи.

Роботи, що носять пошуковий характер, відрізняються тим, що студенти повинні вирішити нову для них проблему, спираючись на наявні у них теоретичні знання.

Лабораторні заняття проводяться в спеціально обладнаних навчальних лабораторіях з використанням спеціального устаткування. В окремих випадках лабораторні заняття можуть проводитися в умовах реального професійного середовища.

Заняття передбачають активність студентів, але навчальні цілі обмежені відсутністю творчості студентів. У ході проведення лабораторного заняття викладач зобов'язаний забезпечити якісне виконання завдань, спрямувати студентів на творчий пошук. Обов'язково за кожне лабораторне або практичне заняття викладач повинен оцінити рівень практичних умінь студента. Усі студенти повинні зробити кожне завдання на лабораторну роботу з дисципліни.

**РОЗДІЛ 2. КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ
ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ**

№ заняття	Тема лабораторного заняття	Кількість годин
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
1.	Тема 1. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства	6
2.	Тема 2. Комунікації та співробітництво в інформаційному суспільстві	2
3.	Тема 3. Теоретико-методологічні та організаційні засади електронного урядування	2
4.	Тема 4. Організаційно-правове забезпечення електронного урядування в Україні	2
5.	Тема 5. Архітектура та інформаційно-технологічна інфраструктура електронного урядування	2
6.	Тема 6. Мережа Інтернет	6
7.	Тема 7. Електронний документообіг	6
8.	Тема 8. Електронні адміністративні послуги	6
9.	Тема 9. Менеджмент і маркетинг електронного урядування	4
10.	Тема 10. Електронна демократія	2
11.	Тема 11. Інформаційні виборчі технології	6
12.	Тема 12. Інформаційна безпека в електронному урядуванні	4
Разом лабораторних годин		48

РОЗДІЛ 3. ЗМІСТ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ

Лабораторна робота 1. Державне управління в умовах розвитку Інформаційного суспільства (6 год)

Мета роботи: провести аналіз підходів до впровадження електронного уряду.

Теоретичні відомості. Упровадження е-урядування є складним процесом, що потребує значних матеріальних, інтелектуальних і фінансових ресурсів і вирішення комплексу правових, організаційних і технологічних проблем.

Е-урядування не є механічним поєднанням ІКТ з публічним адмініструванням. Ефективне впровадження технологій електронного урядування можна забезпечити тільки в умовах комплексного реформування на сучасних засадах усієї системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Тому для реального втілення його в життя необхідні конкретні об'єктивні взаємопов'язані передумови, забезпечувані в межах єдиної державної політики:

- економічні – спроможність держави забезпечити заходи зі створення, впровадження та існування е-урядування як комплексної системи;

- науково-технічні та технологічні – наявність високорозвиненої науково-технічної бази галузі ІКТ, інфраструктури телекомунікаційних систем, створення інтегрованого інформаційно-телекомунікаційного середовища урядових структур, їхнього технічного забезпечення та супроводження;

- організаційні – чітко структурована та організована система державної влади, прозоро визначені функції органів усіх рівнів і гілок влади, дієва система стандартизації в системі інформаційних ресурсів, проведення адміністративної реформи з урахуванням результатів систематизації інформаційних потоків, упровадження регламенту мережевої взаємодії урядових структур з метою спільного обслуговування населення та бізнесових структур – реалізація системи «єдине вікно»;

- правові – створення вичерпної нормативно-правової бази, що регламентує застосування ІКТ та е-урядування, закріплює та забезпечує всі інші передумови;

- кадрові – наявність системи кадрового забезпечення фахівцями всіх рівнів, здатних здійснювати інформаційний менеджмент е-урядування для всіх рівнів, галузей і напрямів, запроваджувати і використовувати технології електронного урядування.

Отже, до обов'язкових умов створення системи е-урядування в країні слід віднести розроблення загальнодержавної концепції створення «електронного урядування» на чітко визначений період; планування бюджету, що забезпечує необхідні витрати на реалізацію заходів е-урядування з залученням державних і недержавних джерел; наявність наукових шкіл і потужних підприємств у галузі ІКТ, розгалуженої інформаційно-технологічної інфраструктури; поширення ІКТ у соціально-економічній сфері та органах державної влади; проведення комплексної адміністративної реформи на основі реінжинірингу адміністративних процесів в органах державної влади; опис функцій і процесів державного управління, реалізація проєктів з реорганізації та оптимізації адміністративних процесів в окремих установах, ураховуючи міжвідомчі взаємодії; створення системи державних послуг для громадян, бізнесу та державних службовців; формування єдиної нормативно-правової та нормативно-технічної бази; визначення та всебічне забезпечення функціонування державних інформаційних систем; створення єдиних класифікаторів, довідників і схем даних, інформаційних моделей тощо; визначення пріоритетів переведення державних послуг в електронні формати; формування інфраструктури, що забезпечує взаємодію органів державної влади між собою, а також з організаціями та громадянами в межах надання державних послуг;

створення єдиної системи планування та моніторингу ефективності реалізації державних програм і проєктів е-урядування.

Світова практика, що склалася, спирається на принципові підходи, які визначають майже весь комплекс організаційних, правових і технологічних інновацій, що мають бути реалізовані при переході до використання сервісів е-урядування:

- побудову персоналізованих сервісів навколо громадянина і ключових моментів його життя; підвищення ефективності діяльності чиновників;
- реструктуризацію адміністративних процесів;
- модернізацію інструментальних засобів і середовищ; агрегацію часто використовуваних сервісів;
- побудову інноваційної моделі доставки сервісів;
- реалізацію єдиного плану розвитку сервісів електронного уряду;
- реалізацію концепції «вартості володіння» і «повернення інвестицій» у додатку до конкретних сервісів.

Інтегровану кількісну та якісну оцінку е-урядування в країні (так звану «електронну готовність») дає Індекс готовності до електронного уряду (United Nations e-Government Readiness Index), розроблений ООН. Результати оцінювання країн за цим індексом раз на два роки публікуються Департаментом з економічних і соціальних питань ООН.

Індекс готовності до електронного уряду відображує характеристики доступу до е-урядування, переважно технологічну інфраструктуру й освітній рівень, щоб уявити, як країна використовує можливості ІКТ для національного, економічного, соціального і культурного розвитку своїх громадян.

Показники, що характеризують інтеграцію країни в глобальне інформаційне суспільство, класифікуються так.

Показники розвитку комунікаційної інфраструктури:

- 1) кількість телефонних ліній на 100 мешканців;
- 2) кількість мобільних телефонних ліній на 100 мешканців;
- 3) кількість Інтернет-підключень на 100 мешканців;
- 4) кількість персональних комп'ютерів на одного мешканця (і/або на 100 працюючих, 100 сімей);
- 5) кількість корпоративних і муніципальних мереж, підключених до Інтернету;
- 6) вартість телефонних переговорів (міських, міжміських, мобільних).

Соціальні показники:

- 1) кількість здобувачів вищої освіти, які вивчають ІКТ;
- 2) кількість науковців, які мають дипломи, кандидатські й докторські ступені в галузі ІКТ;
- 3) відсоток дорослого населення, що бере участь у програмах перепідготовки.

Одним з критеріїв є Індексу розвитку інформаційного суспільства (ISI, Information Society Index) – інтегральний показник, що відображує дані про використання комп'ютерів, розвиненість інформаційної інфраструктури, застосування Інтернету в громадських, державних і комерційних організаціях. Він установлює стандарт, за яким оцінюються можливості використання ІКТ у будь-якій країні світу, і визначає її становище відносно інших країн. У його структурі 23 змінні, що у свою чергу поділяються на чотири групи оцінювання комп'ютерної, інформаційної, Інтернет- та соціальної інфраструктур.

Комп'ютерна інфраструктура:

- 1) кількість персональних комп'ютерів (ПК) на душу населення;
- 2) відношення кількості домашніх ПК до кількості сімей;
- 3) відношення кількості ПК у державних і комерційних організаціях до загальної кількості несільськогосподарських працівників;

- 4) відношення кількості ПК у середніх і закладах вищої освіти до кількості здобувачів;
- 5) відсоток домашніх ПК, підключених до мереж;
- 6) частка витрат на програмне забезпечення відносно витрат на комп'ютерне устаткування.

Інформаційна інфраструктура:

- 1) кількість абонентів кабельного телебачення на душу населення;
- 2) кількість стільникових телефонів на душу населення;
- 3) вартість телефонного виклику;
- 4) кількість факсів на душу населення;
- 5) кількість радіоприймачів на душу населення;
- 6) кількість завад у телефонних лініях;
- 7) кількість телефонних ліній на одну сім'ю;
- 8) кількість телевізорів на душу населення.

Інтернет-інфраструктура:

- 1) відношення кількості бізнес-користувачів Інтернету до загальної кількості несільськогосподарських працівників;
- 2) відношення кількості домашніх користувачів Інтернету до кількості сімей;
- 3) відношення кількості користувачів Інтернету до кількості здобувачів;
- 4) відношення частки витрат на електронну комерцію до загальної кількості користувачів Інтернету.

Соціальна інфраструктура:

- 1) оцінювання рівня розвитку громадянських свобод;
- 2) кількість газет на душу населення;
- 3) свобода засобів масової інформації;
- 4) кількість людей, які мають середню освіту;
- 5) кількість людей, які мають вищу освіту.

Індекс розвитку е-урядування (e-Government Development Index – EGDI) розраховується як середнє арифметичне трьох вихідних індексів (субіндексів): онлайн-сервісів (веб-присутності), телекомунікаційної інфраструктури, людського капіталу.

Субіндекс веб-присутності (веб-послуг, розвитку державних вебсайтів – Web Measure Index) визначається за підсумками обстеження ООН. Його метою є з'ясування присутності країн-членів ООН в Інтернеті за допомогою їхніх офіційних урядових сайтів, а також визначення наявності сайтів найбільш важливих міністерств – охорони здоров'я, освіти, соціального захисту і фінансів із інтегрованими порталами. Вивчається не тільки наявність веб-сайтів урядових організацій, а і їхній зміст, спектр послуг, можливість зворотного зв'язку та аналіз думок і побажань респондентів щодо діяльності органів влади. Беруться до уваги також заходи, вживані на урядовому рівні, з роз'яснення населенню можливостей звернення до сайтів органів влади, одержання консультацій та ін. [

Субіндекс телекомунікаційної інфраструктури (Telecommunication Infrastructure Index) – композитний індекс, що являє собою середньозважену величину шести елементарних індикаторів, що відображують кількість персональних комп'ютерів, абонентів Інтернету і користувачів Інтернету, основних телефонних апаратів, абонентів мобільного зв'язку, телевізорів. Дані за цими показниками являють собою Міжнародний телекомунікаційний союз і Програму розвитку ООН (ПРООН) з доповненнями Світового банку.

Субіндекс людського капіталу (Human Capital Index) розраховується виходячи з рівня грамотності дорослого населення та його охоплення навчанням першого, другого та третього рівнів.

У сукупності ці індекси характеризують, з одного боку, рівень повноти відомостей і сервісів, що надаються органами державної влади населенню через Інтернет, з іншого –

готовність телекомунікаційної інфраструктури країни і самих споживачів державних послуг до використання у своїй повсякденній діяльності технологій електронного урядування.

Порядок виконання роботи:

1. Індивідуальне змістовне заповнення таблиці 1, дані якої становлять перелік показників, за якими подається інформація міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади, обласною, Київською міською держадміністрацією щодо організаційних і технічних аспектів функціонування власних веб-сайтів. Якщо запитувана інформація відсутня, зазначає у відповідній колонці.

Таблиця 1 – Перелік показників, за якими подається інформація міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади щодо організаційних і технічних аспектів функціонування власних веб-сайтів

Найменування (зміст) рубрики веб-сайту	Значення
Адреса веб-сайту та електронної пошти	
Посада, прізвище, ім'я та по батькові, номер телефону і адреса електронної пошти особи, відповідальної за веб-сайт (із керівників органу виконавчої влади)	
Структурний підрозділ, відповідальний за підтримку та організацію інформаційного наповнення веб-сайту	
Мови, якими, крім державної, подається інформація на веб-сайті	
Орієнтовна чисельність оригінальних відвідувачів веб-сайту за місяць	
Кількість зареєстрованих звернень електронною поштою	
Організація-розробник веб-сайту	
Організація-провайдер послуг Інтернет	
Місце розташування веб-сайту (на власному сервері чи сервері провайдера) Ресурс, який допоможе визначити: https://2ip.ua/ua/services/information-service/hosting-information	
Місцезнаходження IP адреси або сайту Ресурс, який допоможе визначити: https://2ip.ua/ua/services/information-service/hosting-information	

2. Індивідуальне змістовне заповнення таблиць 2, 3, 5, дані яких становлять перелік показників, за якими подається інформація про наповнення веб-сайтів міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади, обласною, міською держадміністрацією, райдержадміністрацією щодо інформаційного наповнення власних веб-сайтів.

Таблиця 2

Найменування (зміст) рубрики веб-сайту	Наявність інформації в рубриці	Обсяг розміщеної текстової інформації (в	Періодичність оновлення інформації в рубриці

		аркушах формату А4)	
Основні завдання та нормативно-правові засади діяльності			
Структура органу			
Прізвища, імена та по батькові керівників			
Місцезнаходження центрального апарату міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, урядових органів державного управління, утворених у його складі, територіальних органів			
Основні функції структурних підрозділів, прізвища, імена та по батькові, номери телефонів, адреси електронної пошти їхніх керівників			
Нормативно-правові акти з питань, що належать до компетенції органу			
Порядок реєстрації, ліцензування окремих видів діяльності (зразки документів, розрахункові рахунки для внесення необхідних платежів, їхній розмір тощо)			
Перелік та умови отримання громадянами послуг, що надаються органом, форми і зразки документів, правила їх заповнення			
Розпорядок роботи органу та час приймання громадян керівництвом			
Підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління органу			
Цільові програми у відповідній галузі (сфері), регіоні			

Відомості про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти			
Показники діяльності органу, у тому числі статистична інформація			
Поточні та заплановані заходи і події у відповідній сфері			
Відомості про вакансії			
Державні інформаційні ресурси з питань, що належать до компетенції органу, у тому числі статистична інформація			
Інші рубрики (перелічити)			
...			
...			

Таблиця 3

Найменування (зміст) рубрики веб-сайту	Наявність інформації в рубриці	Обсяг розміщеної текстової інформації (в аркушах формату А4)	Періодичність оновлення інформації в рубриці
Основні завдання та нормативно-правові засади діяльності			
Структура органу			
Прізвища, імена та по батькові керівників			
Місцезнаходження органу, його управлінь, відділів та інших структурних підрозділів, міністерств і комітетів Автономної Республіки Крим (поштові адреси, номери телефонів, факсів, адреси електронної пошти і веб-сайтів обласних, районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій)			
Основні функції структурних підрозділів, прізвища, імена та по батькові, номери телефонів, адреси електронної пошти їхніх керівників			
Перелік та умови отримання громадянами послуг, що мають			

надаватися органом, форми і зразки документів, правила їх заповнення			
Порядок реєстрації, ліцензування окремих видів діяльності у відповідній сфері (зразки документів, розрахункові рахунки для внесення необхідних платежів, їхній розмір тощо)			
Розпорядок роботи органу та час приймання громадян керівництвом			
Виконання бюджету відповідного рівня			
Показники розрахунків за спожиті енергоносії			
Відомості про сплату місцевих податків і зборів, внесені комунальні платежі, тарифи та пільги окремим групам платників, розрахунки юридичних і фізичних осіб з бюджетом відповідного рівня			
Установи і заклади соціальної сфери			
Підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління органу			
Цільові програми у відповідній сфері			
Відомості про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти			
Поточні та заплановані заходи і події у відповідній сфері			
Відомості про вакансії			
Перелік комунальних підприємств, правоохоронних органів, лікувальних, оздоровчих, дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, розміщених на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, із зазначенням адреси, номерів телефонів, розпорядку роботи			
Порядок оскарження рішень, прийнятих органом			
Державні інформаційні ресурси з питань, що належать до компетенції органу, у тому числі статистична інформація			
Інші рубрики (перелічити)			
...			
...			

Таблиця 4

Найменування (зміст) рубрики веб-сайту	Наявність інформації в рубриці	Обсяг розміщеної текстової інформації (в аркушах формату А4)	Періодичність оновлення інформації в рубриці
Основні завдання та нормативно-правові засади діяльності			
Структура органу			
Прізвища, імена та по батькові керівників			
Місцезнаходження органу, його управлінь, відділів та інших структурних підрозділів (поштові адреси, номери телефонів, факсів, адреси електронної пошти)			
Основні функції структурних підрозділів, прізвища, імена та по батькові, номери телефонів, адреси електронної пошти їхніх керівників			
Перелік та умови отримання громадянами послуг, що мають надаватися органом, форми і зразки документів, правила їх заповнення			
Порядок реєстрації, ліцензування окремих видів діяльності у відповідній сфері (зразки документів, розрахункові рахунки для внесення необхідних платежів, їхній розмір тощо)			
Розпорядок роботи органу та час приймання громадян керівництвом			
Виконання бюджету відповідного рівня			
Показники розрахунків за спожиті енергоносії			
Показники виплати заробітної плати, грошового забезпечення, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат			
Установи і заклади соціальної сфери			
Підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління органу			

Цільові програми у відповідній сфері			
Відомості про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти			
Відомості про сплату місцевих податків і зборів, комунальні платежі, діючі тарифи та пільги окремим групам платників, розрахунки юридичних і фізичних осіб з бюджетом відповідного рівня			
Відомості про вакансії			
Перелік комунальних підприємств, правоохоронних органів, лікувальних, оздоровчих, дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, розміщених та території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, із зазначенням адреси, номерів телефонів, розпорядку роботи			
Інші рубрики (перелічити)			
...			
...			

3. Оформити результати заповнення таблиць у звіті з виконання лабораторної роботи, на основі якого проаналізувати повноту і якість інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління і місцевого самоврядування в рамках функціонування інформаційної системи «Електронний уряд» з урахуванням відповідного нормативно-правового та організаційного забезпечення впровадження електронного уряду.

Лабораторна робота 2. Комунікації та співробітництво в інформаційному суспільстві (2 год)

Мета роботи: навчитися на практиці розробляти стратегію комунікації через соціальні мережі в електронному урядуванні, а також вдосконалити навички аналізу, планування та взаємодії з громадськістю.

Теоретичні відомості. Комунікації та співробітництво в інформаційному суспільстві означають взаємодію людей, організацій та систем у контексті використання інформаційних технологій і засобів зв'язку. Це включає в себе обмін інформацією, спілкування, співпрацю, обробку даних та взаємодію з іншими учасниками суспільства через цифрові платформи, соціальні мережі, електронну пошту, веб-сайти та інші інформаційні канали. Комунікації та співробітництво в інформаційному суспільстві відіграють важливу роль у створенні сприятливого середовища для обміну знаннями, інновацій та розвитку суспільства в цілому.

Комунікації та співробітництво в інформаційному суспільстві використовуються для різноманітних цілей і завдань, включаючи:

- Обмін інформацією: це може бути обмін даними між різними суб'єктами, такими як організації, урядові установи, активісти, дослідники та громадські організації. Ця інформація може бути текстовою, візуальною, аудіо або відеоформату.

- Спілкування: це включає в себе комунікацію між людьми через електронні листи, месенджери, соціальні мережі, відеоконференції тощо. Важливим аспектом є здатність швидко та ефективно обмінюватися ідеями, думками та інформацією навіть на великій відстані.

- Співпраця: це взаємодія між різними суб'єктами для досягнення спільних цілей чи завдань. Це може включати колективну роботу над проектами, спільне прийняття рішень, обмін ресурсами та знаннями тощо.

Комунікації та співробітництво можуть мати різні форми та методи, такі як:

- Електронна пошта та листування;
- Чати та месенджери (наприклад, WhatsApp, Telegram, Slack);
- Спільні віртуальні робочі середовища (наприклад, Google Workspace, Microsoft Teams);
- Соціальні мережі для обміну інформацією та взаємодії (наприклад, Facebook, Twitter, LinkedIn);
- Відеоконференції та вебінари (наприклад, Zoom, Skype, Google Meet);
- Спільні онлайн-платформи для співпраці над проектами та документами (наприклад, GitHub для програмістів, Trello для управління проектами).

Суб'єктами комунікацій та співробітництва можуть бути будь-які учасники інформаційного суспільства, включаючи фізичні особи, компанії, урядові та неприбуткові організації, дослідницькі установи тощо. Об'єктами комунікацій можуть бути будь-які види інформації, документів, даних або проектів, які обмінюються чи спільно розробляються у процесі співробітництва.

Зважаючи на різноманітність та широке застосування комунікацій та співробітництва в інформаційному суспільстві, ось декілька реальних прикладів проектів, де ці аспекти використовуються.

Глобальна мережа обміну даними між науковцями: Наукові установи та дослідницькі групи з різних країн співпрацюють у рамках спільних проектів, використовуючи електронні платформи для обміну даними, результатами досліджень та комунікації для досягнення наукових цілей.

Колаборації в програмуванні: Розробники програмного забезпечення співпрацюють над кодом та проектами через спеціальні середовища, такі як GitHub, де вони обмінюються ідеями, вносять зміни та спільно розробляють програми.

Глобальні ініціативи з боротьби з кліматичними змінами: Різні організації та уряди співпрацюють для розробки та впровадження стратегій зменшення викидів парникових газів через обмін даними, спільні дослідження та міжнародну комунікацію.

Проекти з електронного урядування: Уряди використовують цифрові технології для покращення комунікації з громадянами, забезпечення доступу до електронних послуг та спрощення взаємодії з адміністративними процедурами.

Освітні платформи та проекти: Університети та навчальні установи використовують онлайн-курси, вебінари та спільні платформи для навчання, обміну знаннями та співпраці між студентами та викладачами.

У сучасному електронному урядуванні (e-government) комунікації та співробітництво грають важливу роль у покращенні взаємодії між урядом та громадянами, підвищенні доступності та якості публічних послуг, забезпеченні прозорості та ефективності діяльності державних органів. Ось деякі аспекти, де комунікації та співробітництво відіграють ключову роль в електронному урядуванні.

Електронна доступність інформації: Урядові веб-портали та онлайн-ресурси забезпечують громадянам доступ до інформації про діяльність уряду, законодавство, проекти та програми, що реалізуються. Це дозволяє підвищити прозорість та відкритість управління.

Електронні послуги для громадян: Громадяни можуть здійснювати різні операції та отримувати різні послуги в онлайн-режимі, такі як отримання документів, подача заяв, сплата податків та інші адміністративні процедури.

Електронні консультації та зворотний зв'язок: Урядові веб-портали можуть надавати можливість громадянам звертатися за консультаціями, відправляти запити та отримувати зворотний зв'язок від державних органів шляхом електронних засобів зв'язку.

Електронні системи управління документами: Використання цифрових систем для обробки та збереження документів дозволяє покращити ефективність роботи державних установ, швидше обробляти запити громадян та забезпечувати збереження даних в безпечному середовищі.

Електронні системи управління проектами: Для координації та моніторингу великих проектів та програм можуть використовуватися спеціалізовані електронні системи, які дозволяють урядовим органам співпрацювати, визначати відповідальності та вести звітність.

Ці інструменти допомагають забезпечити ефективну взаємодію між урядом та громадянами, сприяють покращенню якості публічних послуг, ефективному використанню ресурсів та збільшенню довіри до уряду.

Порядок виконання роботи: Вам необхідно Розробити стратегію використання соціальних мереж для покращення комунікації з громадянами.

1. Провести аналіз якості та ефективності використання соціальних мереж державними органами для комунікації з громадянами. Необхідно обрати будь-який орган публічної влади. Дослідити, які соціальні мережі використовуються, як часто та ефективно оновлюється інформація, як відбувається взаємодія з користувачами, скільки публікацій призначених для громадян, доступність викладу інформації.

2. На основі аналізу, розробити стратегію використання соціальних мереж для покращення комунікації з громадянами. Ця стратегія повинна включати план змісту, графік публікацій, методи взаємодії зі спільнотами, моніторинг та оцінка можливих відгуків

користувачів, інформаційні рубрики, які слід включити в план публікування, можливість фідбеку та комунікації.

3. Оцінка майбутніх результатів: після завершення розробки стратегії, результати, які буде отримано від запропонованих змін, аналіз ефективності та рекомендації для подальшого вдосконалення комунікації через соціальні мережі.

Результати виконання лабораторної роботи оформити у звіті.

Лабораторна робота 3. Теоретико-методологічні та організаційні засади електронного врядування (2 год)

Електронне врядування (е-врядування) - це використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для поліпшення ефективності та якості державного управління. Теоретико-методологічні та організаційні засади е-врядування включають такі аспекти:

- Інформаційна база: це створення та підтримка цифрової інфраструктури, яка включає в себе електронні системи обміну інформацією, бази даних, веб-портали тощо. Це дозволяє збирати, зберігати, обробляти та передавати дані для прийняття управлінських рішень.
- Електронні сервіси: розробка та впровадження електронних сервісів для громадян та підприємств, таких як електронне подання заявок, оплата податків онлайн, електронна консультація тощо. Це спрощує взаємодію між державою та громадянами, зменшує бюрократичні бар'єри та підвищує доступність послуг.
- Кібербезпека: забезпечення захисту інформації та технологічних систем від кібератак, витоків даних та інших загроз. Це включає в себе розробку політик та стандартів безпеки, використання шифрування, автентифікації та інших заходів.
- Управління змінами: ефективне управління процесом впровадження електронного врядування, включаючи планування, координацію, моніторинг та оцінку результатів. Це важливо для успішного переходу до цифрової моделі управління.
- Участь громадськості: залучення громадськості до процесу прийняття рішень шляхом впровадження електронних механізмів зворотного зв'язку, онлайн-консультацій, публікації відкритої інформації тощо. Це сприяє збільшенню прозорості та відповідальності в управлінні.
- Навчання та розвиток кадрів: підготовка кваліфікованих кадрів з інформаційних технологій та управління для успішної реалізації електронного врядування. Стандартизація та інтероперабельність: Розробка стандартів інформаційних технологій, які дозволяють різним системам електронного врядування взаємодіяти між собою без перешкод. Це важливо для забезпечення спільної роботи різних установ та органів влади.
- Доступність та інклюзивність: забезпечення доступності електронних сервісів для всіх категорій населення, включаючи людей з обмеженими можливостями та малозабезпечених груп. Це включає в себе розробку інтерфейсів користувача, які враховують різноманітні потреби користувачів.
- Моніторинг та оцінка: проведення системного моніторингу та оцінки ефективності електронного врядування з метою виявлення проблем, удосконалення процесів та досягнення стратегічних цілей управління.
- Етика та конфіденційність: дотримання принципів етики у використанні інформаційних технологій у сфері врядування, включаючи збереження конфіденційності даних громадян та забезпечення їх прав на приватність.
- Інноваційні підходи: використання новітніх технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, інтернет речей тощо, для покращення функціонування систем електронного врядування та надання нових можливостей управління.
- Глобальна співпраця: розвиток міжнародної співпраці у сфері електронного врядування, обмін досвідом та кращими практиками між країнами для спільного вирішення глобальних викликів управління та розвитку.

Ці аспекти відображають складність та мінливість сучасних підходів до електронного врядування, які вимагають поєднання технологічних, організаційних, етичних та стратегічних рішень для досягнення успіху в цій галузі.

Всі ці аспекти застосовуються при розробці різноманітних планів, стратегій, державних програм, які забезпечують інноваційний розвиток органів публічної влади. Однією з таких новацій є цифровий паспорт громад.

Щоб бути успішною та самодостатньою об'єднана територіальна громада повинна навчитися не лише споживати та користуватися ресурсами, але і створити умови для розвитку економіки на території, створити сприятливий інвестиційний клімат та бути відкритою для пропозицій. А для цього потрібно розуміти, які ресурси є у громади. Провести інвентаризацію майна, земель, трудових ресурсів та виявити потенціал для розвитку допомагає документ, який експерти називають «паспорт громади». Окрім формальних вимог, паспорт громади є джерелом інформації про громаду, засобом популяризації успіхів громади та створення її іміджу.

Паспорт громади дає відповіді на питання стосовно площі території, адміністративно-територіального розподілу, структури земельного фонду, яким є склад та зайнятість населення. Також тут можна знайти інформацію про демографічну ситуацію на території. У документі міститься інформація про склад виконавчого комітету та депутатів ради, а також яким є бюджет громади. Також має бути інформація про підприємства та господарства, які є на території, про заклади освіти, культури, спорту, та інформація про основні історичні та історико-архітектурні пам'ятки.

Цей перелік можна доповнювати в залежності від бажання керівників громади, інвестиційним паспортом або інформацією про успішні проекти і т.д.

Порядок виконання роботи: необхідно обрати будь-яку територіальну громаду (громади не мають повторюватись в групі) та заповнити її паспорт відповідно до форми паспортів спроможних територіальних громад затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 року №214 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> - додаток до Методики формування спроможних територіальних громад).

За підсумками заповнення паспорта проаналізувати рівень спроможності громади.

Лабораторна робота 4. Організаційно-правове забезпечення електронного урядування в Україні (2 год)

Мета роботи: Навчитись балансувати свободу вираження та приватність онлайн, вирізняти дезінформацію та пропаганду війни онлайн, вирізняти законність обмеження свободи вираження онлайн, виявляти ризики використання ШІ, вміти вирізняти протиправний контент, володіти інструментами захисту цифрових прав і свобод, діяти на вебресурсах, не шкодячи ні собі, ні іншим, захищати свою «цифрову» приватність/персональні дані, зберігати таємницю онлайн-спілкування, опановувати знання про цифрові права, поширювати контент без порушення авторських прав.

Теоретичні відомості. Світовий, а разом і український тренд 2010-х років – це суцільна цифровізація. Разом зі здешевленням доступу до Інтернету та зменшенням ціни пристроїв, за допомогою яких можна отримувати блага Всесвітньої мережі, зросла кількість загроз у онлайн-просторі. Там, де з'являються загрози для громадян, дуже часто і дуже швидко виникає і держава, яка прагне ці загрози усунути. Втім, так само часто такі спроби закінчуються протилежно – і призводять до порушення цифрових прав.

Особливістю Інтернету як середовища реалізації прав людини є також і його неklasичність: окрім взаємовідносин між державою та користувачем, важливою є роль таких гравців, як Інтернет-посередники. Вони у своїй діяльності також можуть порушувати права людини – протиправно передаючи персональні дані третім особами, блокуючи доступ користувачів до сайтів, або ж неналежно видаляючи контент, що містить мову ворожнечі. При цьому, вони часто залишаються недосяжними для держав, адже не знаходяться під їхньою юрисдикцією.

Головним обов'язком держави є утвердження та забезпечення прав і свобод людини. Цей принцип лежить в основі демократичного ладу та закріплений у статті 3 Конституції України. Ця ж стаття передбачає, що саме права і свободи людини та їх гарантії повинні визначати зміст і спрямованість діяльності держави.

Розвиток та поширення Інтернету створили безпрецедентні інструменти для реалізації громадянами їхніх прав та свобод, у тому числі забезпечили їм можливість вільно висловлювати свої погляди та думки перед широкою аудиторією, отримувати оперативний доступ до будь-якої інформації онлайн. Водночас зросли й загрози, пов'язані зі зловживанням такими правами, поширенням мови ворожнечі та незаконним втручанням у право на повагу до приватного життя людини.

У своїй Резолюції 38/20181 Рада ООН з прав людини вкотре наголосила: «права, які людина має офлайн, мають так само захищатися в онлайн-середовищі, зокрема, свобода вираження поглядів, яка діє незалежно від кордонів та обраних людиною засобів комунікації (медіа), відповідно до статті 19 Загальної декларації прав людини та Міжнародного пакту про громадянські та політичні права».

Рада Європи у своїх документах та в рішеннях Європейського суду з прав людини (Європейський суд) підтримує позицію щодо обов'язків держав-членів забезпечувати кожному, хто перебуває в межах їхньої юрисдикції, права та основоположні свободи, закріплені Конвенцією з прав людини та основоположних свобод (далі — Європейська конвенція), у тому числі й у сфері використання мережі Інтернет.

Досить часто для позначення прав людини онлайн застосовують термін «цифрові права» (англ. - digital rights), хоча його використання не є науково обґрунтованим. Так, свобода слова чи право на приватність давно включені до каталогу фундаментальних прав людини у низці міжнародних актів - Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про громад. З практичного погляду доцільно розглядати поняття «цифрові права» не як окрему групу прав людини, а як умовну категорію, що охоплює особливості реалізації та гарантії захисту

фундаментальних прав людини в Інтернеті, зокрема свободи вираження поглядів та права на приватність онлайн. Зважаючи на величезну роль, яку відіграє Інтернет у сучасному житті, виокремлення такої категорії допомагає краще систематизувати та вивчати потреби захисту прав людини в онлайн-середовищі, окремі гарантії яких сьогодні розпорошені в рекомендаціях, резолюціях та інших актах міжнародних інституцій.

Хоча на більшість прав та свобод, пов'язаних з Інтернетом, уже поширюються гарантії захисту чинних міжнародних актів, проте такий захист наразі є радше мінімальним, тоді як серйозніші гарантії потребують часу для того, щоб отримати свій розвиток у правозастосовній практиці, зокрема в рішеннях міжнародних судів. Тому втілення та захист прав та свобод онлайн на сьогодні потребують уваги з боку національних органів влади, законодавчого забезпечення гарантій прав людини в онлайн-середовищі та застосування принципів в адміністративній та судовій практиці.

Водночас важливо також наголосити на окремих загальних рекомендаціях, виконання яких сприятиме підвищенню обізнаності представників органів влади та широкої громадськості з особливостями реалізації прав людини онлайн.

В Україні на сьогодні не здійснюється системний моніторинг та аналіз дотримання прав людини онлайн. Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини як посадовій особі, що забезпечує парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, доцільно розробити та впровадити систему моніторингу й оцінки стану забезпечення цифрових прав людини.

Лабораторна робота проводиться на базі освітньої платформи «Дія.Освіта», зокрема освітнього серіалу «Автостопом по цифрових правах» <https://osvita.diia.gov.ua/courses/hitchhiking-on-digital-rights>.

Порядок виконання роботи:

Освітній серіал створено з ініціативи Мінцифри для платформи Дія.Освіта за підтримки Американської асоціації юристів Ініціативи з верховенства права (ABA ROLI в Україні) в рамках програми «Сприяння Інтернет свободі в Україні» та у співпраці з громадською організацією «Лабораторія цифрової безпеки». Ваше завдання, прослухати курс освітнього серіалу, який складається з 3 модулів пройти тестування, та за результатами фінального тесту сформувати сертифікат про проходження курсу.

Лабораторна робота 5. Архітектура та інформаційно-технологічна інфраструктура електронного урядування (2 год)

Мета роботи: провести аналіз системно-технічних базових служб електронного урядування.

Теоретичні відомості. Реалізація конкретних проєктів електронного урядування будь-якого масштабу потребує вирішення комплексу взаємопов'язаних завдань: цілісне уявлення функцій держави, а також функцій органів влади, що концентруються на ефективних результатах своєї діяльності; координація проєктів і визначення міжвідомчих систем; узгодження функцій (ділових цілей) і потреб у використовуваних інформаційно-комунікаційних технологіях; планування розвитку електронного урядування; збільшення інвестицій з уникненням при цьому непотрібного дублювання в інфраструктурі і основних компонентах; прозоре та ефективне управління державними або регіональними інвестиціями в автоматизовані інформаційні системи та в цілому в ІКТ на основі базових пріоритетів 10 розвитку державного управління та органів влади; визначення перспективних загальних і локальних технічних стандартів з реалізації ІКТ-систем та електронного урядування тощо.

Усе це забезпечується складовими концепції єдиної функціонально-інформаційної архітектури. Тому архітектуру та інформаційно-технологічну інфраструктуру електронного урядування відносять до надважливих складових, що відображує найбільш практичний – науково-технічний, тобто системний аспект е-урядування. Вона є і найважливішим інструментом реалізації концепції електронного урядування.

Архітектурна структура (framework), що базується на систематизованому комплексі методів, практик та інструментів, забезпечує підвищення продуктивності та ефективності бізнес-процесів; зменшення витрат; перетворення операційної бізнес-діяльності; підвищення ефективності управління; зменшення ризиків; підвищення ефективності організації інформаційно-технологічної структури; забезпечення інтегрованості (можливості і прозорості взаємодії); зменшення вартості «підтримки» життєвого циклу інформаційних систем; поліпшення характеристик безпеки.

Поняття єдиної архітектури (Common Architecture, Federal Architecture, Joint Architecture) або аналогічне вводиться в різних країнах для визначення комплексних функціонально-інформаційних моделей, що являють собою сукупність основних аспектів устрою електронного уряду. У світовій практиці в цій сфері вживаються певні базові поняття і визначення, що становлять загальноприйнятий методологічний фундамент, закріплений у державних і міжнародних стандартах. Серед них підприємство (enterprise), архітектура (architecture), єдина (joint) або федеральна (federal) архітектура для е-уряду загальнодержавного рівня.

Порядок виконання роботи:

1. Вписати назву та Інтернет-адресу (url) будь-яких п'яти урядових сайтів чи порталів системи електронного урядування (наприклад Кабінету Міністрів, райдержадміністрації, міністерств і відомств), які ви найчастіше використовуєте. Визначити їхній рейтинг щодо важливості використання їх для вас (таблиця 1). При відповідях використовувати подану систему оцінювання важливості проблеми: «1» – зовсім неважливо; «2» – скоріше неважливо; «3» – середньої важливості; «4» – швидше важливо; «5» – дуже важливо. У кожному питанні обрати одну відповідь.

Таблиця 1 – Визначення рейтингів урядових сайтів

Назва та адреса (url) урядового сайту	Важливість				
	1	2	3	4	5

Вписати і поставити рейтинг					
Вписати і поставити рейтинг					
Вписати і поставити рейтинг					
Вписати і поставити рейтинг					
Вписати і поставити рейтинг					

2. Визначити ваше сприйняття якості п'яти урядових служб (сайтів, порталів), вибраних у попередньому завданні, відповідно до показників таблиці 2. Вибрати одну із служб та проаналізувати у таблиці 2.

Таблиця 2 – Сприйняття якості урядових служб за показниками

Напря́м	Важливість				
	1	2	3	4	5
Якість служб (функцій, можливостей, послуг)					
Кількість служб (функцій, можливостей, послуг)					
Типи служб (вписати)					
Розташування доступу до служб (функцій, можливостей, послуг)					
Ініціативи для використання систем електронного урядування					
Інше (вписати і проставити рейтинг)					
...					
...					
...					
...					
...					

3. Проаналізуйте інші сайти державних відомств у найбільш поширених напрямках. Наведіть кілька прикладів сайтів установа у певній сфері.

Таблиця 3 – Адреси інших державних порталів

Назва сфери управління	Назва структури та посилання на сайт (наводити від 2 прикладів)
Освіта	
Здоров'я	
Індустрія (промисловість)	
Соціальна допомога	
Зайнятність	
Взаємодія з бізнесом	
Сільське господарство	
Інше (вказати)	
Інше (вказати)	
Інше (вказати)	
Інше (вказати)	

Результати виконання лабораторної роботи оформити у звіті.

Лабораторна робота 6. Мережа Інтернет (6 год)

Мета роботи: Освоїти базові безкоштовні інструменти Google, які зроблять життя і роботу зручнішими.

Теоретичні відомості. Інструменти Google використовуються багатьма командами по всьому світу. Вони безплатні та мають спільну платформу для робочої комунікації в командах, організації власного життя та навчання онлайн. Разом вони створюють цілу «екосистему».

Навчіться використовувати їх усі: календар, сайти, електронну пошту та документообіг, нотатки Кеер, Карти, сервіс скорочення посилань, Сповідання, Google Форми, Google Public Data Explorer, Google Classroom, Google Slides, Google Sheets та Google Академія. Ці сервіси допоможуть вам планувати, оперативно спілкуватися з колегами, створювати презентації й таблиці, навчатися та викладати. І абсолютно безкоштовно!

Лабораторна робота проводиться на базі освітньої платформи «Дія.Освіта», зокрема освітнього серіалу «Цифрова грамотність держслужбовців на базі Google: частина І»

Порядок виконання роботи:

1. На Вашому ПК, за допомогою особистого облікового запису, заходите за посиланням <https://calendar.google.com>. Внесіть на ваш розсуд графік пар з будь-якого предмету на місяць за допомогою інструментів запропонованих програмою. Додайте місце проведення пар за допомогою геолокації та доступ для 3 ваших колег для спільного перегляду, а також мою електронну адресу для перевірки завдання. Персоналізуйте свій календар налаштувавши його. Створіть в календарі персональну консультацію зі мною та надайте доступ з допомогою електронної адреси.

2. Другу серію «Google Кеер» освітнього серіалу «Цифрова грамотність держслужбовців на базі Google: частина І» - пройти самостійно.

3. Заходите в Google Документи. Створюєте документ на основі документу формату Word, який завантажуєте на Диск (це може бути реферат, який ви робили з буд-якого з ваших предметів). Надаєте можливість редагування 3 вашим колегам. На мою електронну адресу надаєте можливість пропонування. Відредагуйте текст за допомогою панелі інструментів у такому форматі:

- шрифт — Times New Roman, 16 кегль;
- міжрядковий інтервал — 1,15 рядка, без жодних відступів «до» та «після»;
- абзацний відступ повинен бути однаковий упродовж усього тексту і дорівнювати 1,25 см;
- вирівнювання тексту — по ширині;
- поля: верхній — 2 см, нижній — 2 см, лівий — 3 см, правий — 1 см;
- заголовок зробіть своїм улюбленим шрифтом.

Вставте 3 активні посилання у списку літератури. Додайте на полях будь-який коментар/нагадування для мене.

4. Четверту серію «Скорочення посилань» освітнього серіалу «Цифрова грамотність держслужбовців на базі Google: частина І» - пройти самостійно.

5. П'яту серію «Google Сповідання» освітнього серіалу «Цифрова грамотність держслужбовців на базі Google: частина І» - пройти самостійно.

6. За допомогою свого облікового запису створюєте Google Форму. Створіть форму опитування на будь-яку тематику, яка скрадатиметься з 5 питань різної форми, з можливістю відповісти лише один раз. Опісля надіслати форму 5 колегам для заповнення. Завантажити аналітичну таблицю за підсумками проходження форми колегами, зв'язавши її з електронною таблицею Google Sheets. У електронній таблиці захистіть діапазон відповідей від редагування,

та створить окрему колонку для відгуку 3 своїх колег, у яких надайте доступ для редагування персонально кожному, у тому числі мені. Створить діаграму відповідей.

7. Сьому серію «Google Public Data Explorer» освітнього серіалу «Цифрова грамотність держслужбовців на базі Google: частина I» - пройти самостійно.

8. Створить Google Classroom разом зі своїми колегами. Із сайту <https://www.rada.gov.ua> оберить цікавий вам законопроект та внесить його в Google Classroom, як показано у 8 серії, розділивши його мінімум на 3 блоки. Мене додайте у викладачі.

9. Сьому серію «Google Slides» освітнього серіалу «Цифрова грамотність держслужбовців на базі Google: частина I» - опрацювати самостійно. Створити презентацію з допомогою даного цифрового інструменту на будь-який з предметів протягом семестру.

10. За допомогою цифрового інструменту Сайти Google створити власний сайт на будь-яку тематику з не менш як 3-а функціональними сторінками. Зробити його доступним до перегляду усім хто має посилання, в тому числі і мені.

Результати виконання лабораторної роботи оформити у звіті з посиланнями на завдання.

До звіту також необхідно прикріпити сертифікат про проходження освітнього серіалу в ДІІ «Цифрова грамотність держслужбовців на базі Google: частина I».

Лабораторна робота 7. Електронний документообіг (6 год)

Мета роботи: проаналізувати технології електронного урядування при організації електронного документообігу.

Теоретичні відомості. Електронний документообіг, або автоматизація документообігу, в умовах електронного урядування має особливе значення. Управлінська діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування здійснюється шляхом видання організаційно-розпорядчих документів. Через документи реалізується взаємодія між різними суб'єктами під час виконання ними відповідних функцій, інформування тощо.

Документація використовується як спосіб і засіб реалізації функцій управління. При цьому в документах зосереджується інформація, яку необхідно надійно зберігати протягом установленого часу. В основу інформаційно-аналітичного забезпечення роботи організації насамперед покладено опрацювання документів, що підлягають створенню, фіксуванню та обліку в певній формі.

Комплексне запровадження електронного документообігу як однієї зі складових електронного урядування дає змогу отримати найважливіші переваги державного управління: оперативність обміну електронними документами, можливість їхнього дистанційного колективного опрацювання, погодження і підписання, забезпечення накопичення і загальної доступності масивів документів, створення і використання електронних архівів. З урахуванням цього запровадження інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування на базі електронного документообігу з використанням електронного цифрового підпису.

Концепцією розвитку електронного урядування в Україні визначено одним з основних принципів електронного урядування, реалізація якого має передбачати створення єдиної загальнодержавної системи електронного документообігу та єдиної інформаційно-телекомунікаційну інфраструктури. Під системою документообігу розуміється сукупність методів, засобів і персоналу, що підтримує документообіг у межах встановленого регламенту документообігу. Система електронного документообігу (система автоматизації документообігу) – організаційно-технічна система, що забезпечує процес створення, управління доступом і поширення електронних документів у комп'ютерних мережах, а також контроль над потоками документів в організації.

Порядок виконання роботи:

Знайти в мережі Інтернет та оглянути системи електронного документообігу, використовувані в Україні та інших розвинених країнах (на вибір здобувача п'ять країн).

Дослідити основні функціональні характеристики систем, скласти таблицю 1.

Таблиця 1 – Основні функціональні характеристики систем документообігу

Система	Вирішені завдання	Недоліки
Україна (СЕВ ОБВ)		
...		
...		
...		
...		

Результати виконання лабораторної роботи оформити у звіті.

Лабораторна робота 9. Менеджмент і маркетинг електронного врядування (4 год)

Мета роботи: проаналізувати взаємодію органів влади та ЗМІ в умовах електронної демократії.

Теоретичні відомості. Вирішальне значення для здійснення функцій державної комунікації має діяльність системи мас-медіа, адже саме вони доносять до широкої аудиторії інформацію, у переданні якої зацікавлені органи публічної влади.

Ефективність комунікації держави й суспільства багато в чому залежить від співпраці органів влади із засобами масової інформації. Дослідники зазначають, що зростає значущість застосування стратегій соціального партнерства як механізму узгодження інтересів різноманітних соціальних суб'єктів у сучасному інформаційному середовищі.

Розміщення у ЗМІ повідомлень про діяльність влади – свідчення її відкритості й спрямованості на контакт, зацікавленості у підтримці своїх рішень. Лише в цьому разі можна розраховувати на результативний діалог, спрямований на розв'язання суспільних проблем, визначення пріоритетів розвитку. Без цього неможливо уявити поступ е-демократії.

Однією із необхідних умов розміщення інформації у ЗМІ є наявність певної ознаки, а саме – відповідність поняттю “новина”.

Редакція новин Шведського Радіо ще у 1968 р. склала документ під назвою “Принципи роботи редакції новин”. Вони зазначали, що важливою є та інформація, яка може мати значущість і наслідки для багатьох. Інформація, яку вони повідомляли, мала бути правдивою і важливою для суспільства.

Німецький практик Вальтер фон Ла Рош так визначає елементи, які складають новину: актуальність; загальний інтерес; структура; вдале донесення (зрозумілість); об'єктивність. За наявності згаданих параметрів новини журналісти позитивно прореагують на пропозицію висвітлити подію у ЗМІ, а це водночас привабить аудиторію і принесе користь ньюс-мейкеру – організатору чи учаснику події. Визнано, що коментар авторитетної особи про змальовувані явища підвищує статус події чи організації, створює, збагачує бажаний імідж як учасників, так і самої організації.

Слід зважати також на те, що для ЗМІ важливішою буде подія не внутрішнього масштабу, цікава, скажімо, для колективу певного відомства. Орієнтація журналістів (власників, керівників видань, каналів) на запити споживачів інформації висуває свої вимоги до кола й рівня задіяних у події осіб. Звісно, завжди актуальними будуть новини загальнодержавного рівня, проте оригінальність подій, які відбуваються на нижчих рівнях, також можуть претендувати на увагу ЗМІ.

Кожен крок влади – на місцевому чи загальнонаціональному рівні – має вплив на потенційну аудиторію, а все, що якимось позначається на аудиторії, є новиною. Щоб випуски новин не засмічували повідомлення з мерії, є правило – повідомляти лише новини, які мають найпотужніший вплив на найбільшу кількість людей. Новинним приводом є будь-які значні зміни, які відбуваються або мають відбутися і матимуть вплив на дану аудиторію. У новинах ідеться про зміни – події, які формують наше суспільство і змінюють наш спосіб життя. Коли дії та ідеї можуть перевернути суспільство, тоді такий конфлікт є новиною.

Ще одна заувага стосується врахування специфіки засобу масової інформації: громадсько-політичної спрямованості, ракурсу, уподобань аудиторії та інших параметрів, що складають формат видання чи каналу. Прагнучи розміщення публікації у певному виданні, фахівець із медіа-релейшнз мусить урахувати названі вимоги.

Отже, якщо новина є важливою для органу влади, це ще не означає, що ЗМІ одразу накинуться на неї. Слід акцентувати увагу на її новизні та значенні. Для первинного відбору інформації, якою планується зацікавити друковане видання, фахівцю із медіа-релейшнз рекомендуємо уявити свій текст – якісно підготовлений, відповідно структурований (сторінка, розділ, рубрика, заголовок, ілюстрація) у бажаному конкретному ЗМІ. При цьому доречно дати собі відповіді на такі запитання:

- Чи публікує це видання інформацію з пропонованої тематики?
- Чи має відповідну тематичну сторінку, рубрику?

– Публікує під яким кутом зору? (міра об'єктивності, заангажованості тощо).

Орієнтуючись на названі параметри, можна визначити для себе доцільність пропонування новини конкретному виданню.

Сучасний розвиток мережі Інтернет, безперечно, сприяє прагненню органів влади доносити інформацію про свою діяльність широкій аудиторії. Розвиток е-урядування вимагає серед усього іншого й діяльності власних сайтів, адже якщо масова преса відмовляє у розміщенні новин на тій підставі, що, наприклад, площа заповнена публікаціями на потребу публіки, то обсяги інформації на сайті не мають такого жорсткого обмеження. Таким чином, перша особливість діяльності служби медіарелейшнз в умовах е-демократії – наявність власного сайту, порталу з розділом новин.

Друга – можливість започаткування блогів і опублікування власної інформації, коментарів в інтернет-версіях друкованих видань, телеканалів.

Третя – вихід на соціальні мережі (блоги, сторінки, Twitter, Facebook тощо).

Органи влади також можуть активно використовувати соціальні мережі для ефективнішої комунікації із громадою.

Оперативність Інтернету і таку його характеристику, як широке охоплення користувачами також необхідно використати для ще однієї важливої операції, а саме – для акцентування уваги аудиторії на інформації, вже опублікованій у пресі чи випущеній у ефір. Завдяки блогам можна спрямовувати, підтримувати, генерувати інтерес певного сегмента громадськості до вже висвітлених подій, збільшуючи поінформованість населення про діяльність органу влади.

Важливо також, що наслідком тиражування в Інтернеті певної новини може бути друга хвиля зацікавленості подією (наприклад намагання дізнатися про подробиці, знайти подібні випадки чи дізнатися передісторію). Отже, незважаючи на те, чи поширилося повідомлення про діяльність органу влади в друкованих та аудіовізуальних ЗМІ чи ні, застосування Інтернету необхідне як для передачі власне повідомлення, так і для створення резонансу про подію. Е-демократія, можна вважати, живиться такими відносинами влади і суспільства. У цьому ж розрізі слід сприймати і ведення посадовцями всіх рівнів влади блогів – подібна комунікація потенційно більш цікава суспільству. Адже, по-перше, стиль спілкування в соціальній мережі інакший, простіший, ніж в офіційних виданнях, а по-друге – респонденти відразу реагують на текст, автор бачить зворотний зв'язок.

Постає питання – чи може комунікація, організована таким чином, позиціонуватися як державна? Адже більш звичним, усталеним форматом відносин “адресант–адресат” у розрізі державної комунікації, очевидно, слід вважати насамперед “ЗМІ (заснований органом влади) – читач (слухач, глядач)”. І це зовсім не применшує роль держави – сучасні ЗМІ ефективно впливають на суспільство змагаючись з рівнем впливу органів влади. Нині складається парадоксальна ситуація: громадяни довіряють ЗМІ більше, ніж уряду та державному апарату.

Більше того, інститути масової комунікації претендують на якісно іншу роль – не передавачів чи навіть інтерпретаторів повідомлень про дії влади, а, власне кажучи, на роль самої влади: ЗМІ діють не просто як канал зв'язку, по якому рухається політика, але і як активний учасник процесу формування політики.

Це зайвий раз доводить важливість медіа-релейшнз в умовах е-демократії під час налагодження, удосконалення і функціонування державної комунікації. По-перше, з метою зміни тенденції до панування в управлінській площині, по-друге (з огляду на вплив електронних ЗМІ), задля розміщення в них своїх позицій. Оскільки ж інтернет-публікації відзначаються оперативністю і зворотним зв'язком у вигляді коментарів, то резонанс актуальним публікаціям забезпечений.

Конкуренція органів державної влади з мас-медіа за довіру суспільства відбувається, образно кажучи, на полі останніх, тобто за правилами ЗМІ, адже саме їх канали використовуються урядовцями для комунікації із аудиторією. Водночас розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, поступ інформаційного суспільства дає владі можливість безпосереднього спілкування із громадою, що передбачається концепцією електронного урядування загалом і електронної демократії зокрема. Таким чином, роль медіа-

рилейшнз у сучасних умовах набирає нового змісту, який полягає не лише у налагодженні зв'язків із пресою, а й у побудові власної моделі комунікації, безумовно, насамперед на основі мережевого видання, інтернет-порталу тощо. Адже питання влади все частіше висувається як питання інформації: хто управляє її організацією, розподілом її потоків та її дозуванням, той реально управляє й самим суспільством.

За допомогою інформаційних технологій формується специфічне інформаційне поле, що стає потужним засобом здійснення й проведення владних стратегій.

Доречно додати, що ніякі інформаційно-комунікаційні технології, на яких заснована е-демократія, самі по собі не гарантуватимуть здійснення комунікативних процесів – ініціатором повідомлень, з одного боку, і отримувачем, з другого – є людина. І в разі, коли представник суспільства не користується електронною мережею, е-демократія як така для нього не існує.

Порядок виконання роботи:

1. Опрацюйте блоги/сторінки в соціальних мережах керівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування (2 особи) на предмет висвітлення актуальних проблем розвитку держави/регіону/конкретної територіальної громади/населеного пункту за 1 тиждень.

2. Розгляньте комунікативні підрозділи 3 будь-яких органів публічної влади. Проаналізуйте прес-релізи, публікації, створені в комунікативних підрозділах за такими критеріями: кількість анонсів та їх тематика, кількість новин та їх тематика.

3. Оберіть 1 будь-яку структуру органів публічної влади. Проаналізуйте 1 день висвітлення (вказати конкретну дату, за яку аналізували інформацію) на офіційні сторінці у будь-якій соціальній мережі керівника обраної структури, на офіційному веб-сайті структури та на офіційні сторінці структури в соцмережі. Основне завдання проаналізувати загальну кількість публікацій, на трьох платформах, кількість публікацій, які стосуються однієї і тієї ж інформації, кількість унікальних публікацій, частоту публікування, стиль подання інформації.

Результати виконання лабораторної роботи оформити у звіті.

Лабораторна робота 10. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду електронної демократії. (2 год)

Мета роботи: вироблення і розвиток вмінь і навичок аналізу досягнень науки та узагальнення досвіду надання публічних послуг з використанням сучасних технологій електронного урядування.

Теоретичні відомості. Демократію гарантує лише найширша участь громадян, але поле для такої участі звужується через професіоналізацію державного управління. Прийняття важливих управлінських рішень посадовцями послаблює інтерес громадян до публічної політики, а зниження громадянської активності дає змогу посадовцям розширювати коло своїх повноважень і створює умови для зловживання владою.

Отже, демократія без життєвого простору для здійснення стає суто символічною замість того, щоб бути демократією участі. У символічно демократичному світі основна взаємодія між громадянином і владою здійснюється в обмеженому та офіційно врегульованому просторі виборчої кабінки, де перші користуються своєю владою протягом кількох секунд. Проте відразу після цього влада, легітимізована виборами, починає діяти через посередників і залишає громадян тільки спостерігачами.

Громадяни, які відокремлюються від процесу вироблення політики і лише зрідка голосують за лідерів, мають такий слабкий зв'язок з демократією, що сам політичний процес стає здебільшого адміністративно-управлінським.

Ключове значення для громадського онлайн-простору матиме забезпечення придатних інструментів для консультацій і прийняття рішень. До списку інструментів мають увійти онлайн-бібліотеки, архіви та інформаційні дайджести; послуги посередництва; допомога в захисті прав; новинні групи; вебкімнати для експертних обговорень; механізми для підбиття підсумків за результатами дискусій.

Порядок виконання роботи:

1. До рядка, відведеного для адреси, ввести адресу електронної системи місцевих петицій (<https://petition.e-dem.ua/>). Час пошуку залежить від швидкодії використовуваного каналу зв'язку. Ознайомитися зі змістом електронної системи місцевих петицій у розрізі п'яти міст України та провести порівняння. Результати оформити у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1 – Електронна система місцевих петицій

Питання, порушені в петиціях	Місто				
Благоустрій міста, у тому числі:					
- відновлення парків					
- впорядкування зовнішньої реклами					
Транспорт і дороги					
Бездомні тварини					
Стихійні смітники					
Підвищення прозорості місцевої влади					
Інше					
...					
...					
...					

2. Ознайомитися зі змістом систем електронної демократії в розрізі трьох країн і провести порівняння. Результати оформити у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2 – Зміст систем електронної демократії у країнах

Питання, порушені в петиціях	Країна		
	Україна
Електронне законодавство в частині публікування нормативно-правових актів після їхньої реєстрації та прийняття			
Електронний суд			
Електронні звернення, консультації та анкетування			
Електронні портали, такі як «Електронна митниця» і «Вебпортал державних закупівель»			
Вебсайти органів влади			
Локальні портали адміністративних послуг			
Різноманітні онлайн ініціативи неурядових організацій			

Результати виконання лабораторної роботи оформити у звіті.

Лабораторна робота 11. Інформаційні виборчі технології (6 год)

Мета роботи: проаналізувати сучасні виборчі технології та методи підготовки, організації та проведення виборчих кампаній.

Теоретичні відомості. В Україні протягом останніх років спостерігається бурхливий розвиток політичних технологій, зокрема виборчих. Це стало наслідком глибокого реформування політичної системи. Для здобуття влади політичні сили почали переймати досвід інших демократичних країн і запозичувати технології, які б могли допомогти їм досягти успіху у виборчому процесі.

Хоча виборчі технології є відносно новим явищем, саме вони покликані забезпечити найважливішу сферу взаємодії держави та громадянського суспільства за допомогою процедури виборів – передавання владних повноважень представникам суспільства шляхом виборів. Важливе місце серед виборчих технологій посідають інформаційні, оскільки вони можуть бути ефективним інструментом управління свідомістю мас, тому характерною особливістю сучасного виборчого процесу є технологізація та інформатизація методів підготовки, організації та проведення виборчих кампаній. Вміле використання інформаційних технологій дало змогу перенести на новий рівень взаємовідносини між політиками-кандидатами та потенційними виборцями, переводячи їх на партнерські відносини.

Сучасні можливості дають змогу звертатися до виборців адресно, а не до всіх загалом. Ефективність політичних гасел підвищується тоді, коли вони не адресовані всім одночасно, а розподіляються залежно від груп осіб, їх інтересів та потреб. В умовах становлення інформаційного суспільства адресні технології забезпечують безпосередню комунікацію між структурами влади та громадянами.

Інформаційні технології, які використовуються під час виборчого процесу, дають змогу виборцям бути на постійному зв'язку з кандидатами в органи влади й доносити свої побажання до потенційних посадовців. Інтернет як засіб отримання інформації у 2018 році вперше випередив телебачення.

Інформаційні виборчі технології охоплюють широкий спектр інструментів, методів і практик, які використовуються під час виборчих процесів для збору, обробки, аналізу та поширення інформації, пов'язаної з виборцями, кандидатами, партіями та іншими учасниками політичного процесу. До них можна віднести:

- Електронне голосування: Це процес, коли виборці голосують за допомогою електронних систем замість паперових бюлетенів. Це може бути виконано за допомогою спеціальних електронних машин або веб-платформ.

- Інтернет-кампанії: Використання Інтернету, соціальних мереж і електронної пошти для проведення політичних кампаній, залучення виборців та популяризації кандидатів.

- Біг Data аналітика: Використання великих обсягів даних для аналізу виборчих тенденцій, поведінки виборців та стратегій кампаній.

- Мобільні додатки для виборців: Розробка додатків для смартфонів, які дозволяють виборцям отримувати інформацію про кандидатів, зареєструвати свій голос тощо.

- Системи відслідковування результатів голосування: Використання спеціальних програм та технологій для швидкого та точного визначення результатів виборів.

- Цифрові платформи для дебатів: Організація онлайн-дебатів між кандидатами та виборцями за допомогою веб-платформ або спеціалізованих додатків.

Ці технології можуть бути використані для покращення доступності інформації, збільшення участі виборців та підвищення прозорості виборчих процесів.

Порядок виконання роботи:

1. Проаналізувати результати дострокових парламентських виборів 2019 року в контексті декларованих партіями очікуваних результатів та ключових інформаційних повідомлень, на які опирались партії (обрати 3 партії). Оцінити, які партії були «технічними кандидатами» обраних партій (чи не було технічних кандидатів), під час дострокових парламентських виборів 2019 року.

2. Провести аналіз чи були виконані декларовані результати, якщо так, то які саме?

3. Співставити опубліковані результати соціологічних опитувань основних соціологічних агенцій (вказати, на які посилаєтесь) напередодні дострокових парламентських виборів і офіційні результати виборів та вивести рейтинг очікування/результати в Таблиці 1. Які інформаційні технології партій на вашу думку були використані під час виборчої кампанії, та як вони вплинули (навести конкретні приклади).

Таблиця 1 – Очікувані результати дострокових парламентських виборів у співвідношенні до фактичних результатів.

Очікувані результати дострокових парламентських	Фактичні результати дострокових парламентських

Лабораторна робота 12. Інформаційна безпека в електронному урядуванні (4 год)

Мета роботи: освоїти базові навички та правила інформаційної безпеки громадян.

Теоретичні відомості. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, локальних та глобальних комп'ютерних мереж спричинив трансформацію державного управління, у напрямку його пристосування до вимог інформаційного суспільства та інформаційної ери. На основі інформаційних технологій прискорюється процес прийняття рішень та їх втілення, вивільняється частина робочого часу; з'являється механізм ефективного консультування громадськості щодо проведення державної політики, окреслюються нові канали надання громадянам інформації та послуг, цей процес виявляється у зміні підходів до механізмів управління, його переорієнтації та поступовій трансформації базових принципів з акцентом на забезпечення широкої участі громадян в обговоренні та прийнятті державних рішень.

У процесі створення та поетапного впровадження інформаційно-технологічної складової електронного урядування необхідно вирішити завдання, пов'язані з:

- створенням інформаційних ресурсів, необхідних для виконання задач державного управління і реалізації конституційних прав різних категорій громадян на інформаційні державні послуги;

- забезпеченням ефективного використання державних інформаційних ресурсів у діяльності органів державної влади і державних установ;

- забезпечення вільного доступу громадян і організацій до інформаційних ресурсів у відповідності до чинного законодавства України;

- створенням адекватної нормативно-правової бази; координація галузевих і регіональних державних структур з формування та використання державних інформаційних ресурсів, визначення порядку й умов їх використання;

- реєстрація та облік державних інформаційних ресурсів, у формуванні і забезпеченні доступності інформації про склад, розміщення і умови використання інформаційних ресурсів;

- встановленням повноважень і обов'язків органів державної влади, підприємств і організацій, підрозділів і окремих фахівців щодо формування, захисту і використанню державних інформаційних ресурсів;

- визначенням складу державних інформаційних ресурсів, необхідних на кожному рівні державного управління, для забезпечення їх формування, форм подання, збору, введення, збереження, обробки і використання; моніторингу і корекції актуальності стану інформаційних ресурсів; організація захисту державних інформаційних ресурсів, контролю цілісності їх використання.

Таким чином, в аналізі змісту і специфіки впливу впровадження системи електронного урядування на систему інформаційної безпеки слід розглядати ці системи з точки зору їх взаємовпливу та взаємодії. Система електронного урядування і система інформаційної безпеки є взаємопов'язаними елементами загальної системи державного управління. Зокрема, загальними для них є групи інформаційно-технічних небезпек:

- новий клас соціальних злочинів, що ґрунтуються на використанні сучасних інформаційних технологій (кібертероризм та кіберзлочинність);

- електронний контроль за приватним життям громадян, за діяльністю політичних організацій, бізнесових структур та органів державної влади і місцевого самоврядування;

- використання нових інформаційних технологій з політичною метою;

- вплив інформаційної зброї на психіку та свідомість людей.

Зростання доступу до мереж загального користування окремих категорій протиправно налаштованих категорій громадян; певна вразливість окремих мереж; зростання попиту з боку злочинних елементів на здобування або руйнування інформації, що циркулює в спеціальних мережах зв'язку, системах управління військами та озброєнням, на блокування публічних державних інформаційних ресурсів в мережі Інтернет, інформаційних ресурсів об'єктів критичної інфраструктури зумовлює необхідність захисту системи електронного урядування та інформаційних ресурсів в ній.

Суть інформаційної безпеки функціонування системи електронного врядування полягає у захисті інформаційного простору від небажаного інформаційного впливу, захисті національних, державних та приватних інформаційних ресурсів, забезпеченні безпечного функціонування інформаційних та телекомунікаційних систем, а також у захисті інформації, що циркулює в них. До суб'єктів інформаційної безпеки можна віднести державу, що здійснює свої функції через відповідні органи державної влади шляхом створення системи забезпечення інформаційної безпеки; та громадян, суспільні або інші організації і об'єднання, що володіють повноваженнями із забезпечення інформаційної безпеки відповідно до законодавства. Основні цілі забезпечення інформаційної безпеки визначаються пріоритетами національної безпеки, що відповідають інтересам суспільного розвитку.

Безпека в інтернеті - важливий складник персональної безпеки. Адже велику кількість задач ми виконуємо в інтернеті, як і проводимо там частину життя. Ми підготували Симулятор з персональної кібергігієни, який дасть змогу вам протестувати свої знання, зрозуміти, де «сліпі плями», на що варто звернути увагу та доопрацювати.

Кібергігієна – це набір процедур, які зменшують ризик атаки. Завдяки принципам кібергігієни, як-от доступу з мінімальними правами та багатофакторній автентифікації, несанкціонованим особам важче отримувати доступ до вмісту.

Лабораторна робота проводиться на базі освітньої платформи «Дія.Освіта», зокрема освітнього серіалу та освітнього симулятора «Персональна кібергігієна» <https://osvita.diia.gov.ua/simulators/personal-cyberhygiene-simulator> та <https://osvita.diia.gov.ua/courses/personal-cyberhygiene>.

Порядок виконання роботи: Симулятор та освітній серіал «Персональна кібергігієна» створено з ініціативи Мінцифри для платформи Дія.Освіта за підтримки Проєкт USAID «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України» та розроблено експертами Києво-Могилянської Академії. Ваше завдання, прослухати курс освітнього серіалу та пройти тестування, за результатами фінального тесту сформувати сертифікат про проходження курсу. Пройти симулятор «Персональна кібергігієна» за результатами якого згенерувати сертифікат/скріншот про проходження.

РОЗДІЛ 4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання рівня знань студентів на лабораторних заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою (від 1 до 5 балів).

Оцінки за виконання лабораторних робіт враховуються як результат поточного контролю знань студента.

Порядок вивчення та оцінювання доводиться до відома студентів протягом семестру.

Система нарахування рейтингових балів та критерії оцінювання знань студентів

№ з/п	Види робіт. Критерії оцінювання знань студентів	Бали рейтингу	Максимальна кількість балів
1. Бали поточної успішності за участь у лабораторних заняттях			
Критерії оцінювання		5 балів	
	Лабораторна робота виконана у зазначений термін, у повному обсязі, без помилок	5	
	Лабораторна робота виконана у зазначений термін, у повному обсязі, але є незначні помилки	4	
	Лабораторна робота виконана у неповному обсязі, або (та) з порушенням терміну її виконання, або (та) при наявності значних помилок	3	
	Виконання пропущеної без поважних причин лабораторної роботи або повторне виконання незарахованої лабораторної роботи	2	
	Лабораторна робота не виконана або не зарахована	0-1	